F09112201M

Time : 2½ Hours **[Total Marks: 75]**

N.B. 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q. 1 (A) Choose the correct alternative (Any eight) 08

1) Jainism is based on the teachings of the ..... Tirthankara.
(1st , 19th, 24th)
2) The official language of Indian Union is .....
(English, Sanskrit, Hindi)
3) Casteism is a form of ----- stratification
(Political, economic, social)
4) ------- is a national party.
(Aam Aadmi Party, Rashtriya Samaj Party, Bahujan Samaj Party)
5) Prime Minister is the..... head in India.
(Executive, Judicial, Legislative)
6) In India the state of ------- has the lowest gender ratio.
(Rajasthan, Haryana, Punjab)
7) ..... is the defect in spinal cord.
(Spina Bifida, Speech therapy, Meningitis)
8) -------- arises out of religious fundamentalism.
(Communalism, Nationalism, Racism)
9) Fundamental duties were included in the constitution in ----- year.
(1950, 1976, 1992)
10) First women Speaker of Lok Sabha .....
(Indira Gandhi, Meira Kumar, Sushma Swaraj)

(B) State whether the following statements are True or False (Any seven) 07

1) The term culture refers to a state of intellectual development or manners.
2) Polio is caused by a virus called polio virus.
3) The etymology of communalism is commune to come together.
4) Preamble to our Constitution serves three purposes.
5) Gram-Sevak is the head of Gram Panchayat.
6) Scheduled tribes are also call Adivasis.
7) Sensory disability is an impairment of one of the senses.
8) Communalism and secularism are two side of the same coin.
9) Rights and Duties are opposite term.
10) 1919 bill allowed widow remarriage.

Q. 2 What is Urban Dimensions? Explain Its features.

OR

Q. 2 State the cause and type of physical disability. 15

Q. 3 Discuss the linguistic conflict in India.

OR

Q. 3 State the measures to resolve communalism and casteism. 15

Q.4 Explain the importance of the Fundamental Duties in the Indian Constitution.

OR

Q. 4 Discuss the various features of the Indian Constitution. 15

Q. 5 State the characteristics of political party in India.

OR

Q. 5 Write short notes on (any three) 15

a) India's literacy rate
b) Deafness
c) Liguism
d) Preamble of the Indian constitution

F0911220Im
(मराठी रूपांतर)

वेळ: २ ½ तास एकूण गुण : ७५

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
३) आवश्यक वाटल्यास इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न १ (अ) योग्य पर्याय निवडा (कोणतेही आठ) ०८

१) जैन धर्म ..... तीर्थंकराच्या शिकवणीवर आधारित आहे.
(१ ल्या, १९ व्या, २४ व्या)

२) भारतीय संघराज्याची अधिकृत भाषा ..... आहे.
(इंग्रजी, संस्कृत, हिंदी)

३) जातीयवाद हा ------- स्तरीकरणाचा एक प्रकार आहे.
(राजकीय, आर्थिक, सामाजिक)

४) ----- हा एक राष्ट्रीय पक्ष आहे.
(आम आदमी पार्टी, राष्ट्रीय समाज पक्ष, बहुजन समाज पार्टी)

५) पंतप्रधान हे भारतातील ..... प्रमुख आहेत.
(कार्यकारी, कायदेशीर, संसदीय)

६) भारतातील -------- या राज्याचे लिंग गुणोत्तर प्रमाण सर्वात कमी आहे.
(राजस्थान, हरियाणा, पंजाब)

७) ..... हा पाठीच्या कण्यातील दोष आहे.
(स्पिना बिफिडा, स्पीच थेरपी, मेंदुज्वर)

८) धार्मिक मूलतत्त्ववादातून -------- निर्माण होतो.
(सांप्रदायिकतावाद, राष्ट्रवाद, वंशवाद)

९) ----- वर्षी संविधानात मुलभूत कर्तव्यांचा समावेश करण्यात आली.
(1950, 1976, 1992)

१०) लोकसभेच्या पहिल्या महिला अध्यक्षा .....
(इंदिरा गांधी, मीरा कुमार, सुषमा स्वराज)

(ब) खालील विधाने चूक की बरोबर आहेत ते सांगा (कोणतेही सात) ०७

१) संस्कृती हा शब्द बौद्धिक विकास किंवा शिष्टाचाराच्या स्थितीला सूचित करतो.
२) पोलिओ हा पोलिओ विषाणू नावाच्या विषाणूमुळे होतो.
३) जातीयवादाची व्युत्पत्ती म्हणजे सामुदायिक एकत्र येणे.
४) आपल्या संविधानाच्या प्रस्तावनेचे तीन उद्देश आहेत.
५) ग्राम-सेवक हा ग्रामपंचायतीचा प्रमुख असतो.
६) अनुसूचित जमातींना आदिवासी असेही म्हणतात.
७) संवेदनाक्षम अपंगत्व म्हणजे एखाद्या इंद्रियाची कमजोरी होय.
८) जातीयवाद आणि धर्मनिरपेक्षता एकाच नाण्याच्या दोन बाजू आहेत.
९) अधिकार आणि कर्तव्ये विरुद्ध संज्ञा आहेत.
१०) 1919 च्या विधेयकात विधवा पुनर्विवाहाला परवानगी दिली.

प्रश्न २ नागरी विस्तार म्हणजे काय ? त्याची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

किंवा

प्रश्न २ शारीरिक विकलांगतेची कारणे आणि प्रकार सांगा. १५

प्रश्न ३ भारतातील भाषिक कलहावर चर्चा करा.

किंवा

प्रश्न ३ जमातवादाचे व जातीयवादाचे निर्मूलन करण्याकरिता उपाय सांगा. १५

प्रश्न ४ भारतीय राज्यघटनेमधील मुलभूत कर्तव्याचे महत्व स्पष्ट करा.

किंवा

प्रश्न ४ भारतीय राज्यघटनेच्या विविध वैशिष्ट्यांची चर्चा करा. १५

प्रश्न ५ भारतातील राजकीय पक्षाची वैशिष्ट्ये सांगा.

किंवा

प्रश्न ५ टीपा लिहा (कोणत्याही तीन) १५

अ) भारताचा साक्षरता दर

F09112202M

Time - 2.30hrs

Note:- 1) All questions are compulsory.
2) All questions carry equal Marks .
3) Figures to the right indicates full marks

Marks 75

Q. 1 A)	**Fill in the blanks .(Any Eight)**	08
1	India's first sena chief ---------- .	
2	The word of command "Tham" is given on ---------- foot.	
3	The word of command consist of ----------Parts.	
4	The Angle between toe in savdhan position is ----------.	
5	---------- is a holly book of Hindus.	
6	World population day was celebrated on ---------- .	
7	S.L.R. Stands for ---------- .	
8	Prime Minister of India given ---------- Salute.	
9	Maharashtra NCC group was divided in to ---------- Groups.	
10	MPI means ----------.	
Q.1 B)	**State the following sentences are true or false.(Any seven).**	07
1)	AdhaDahine turns 90 degree .	
2)	Laying Position is the most comfortable position in firing.	
3)	"Bharat ChodoAndolan" was Started from Mumbai.	
4)	"DahineDekh is given on right foot.	
5)	There are four Rifle companies in an infantry battalion .	
6)	"Kargil War" was occurred in 1995.	
7)	In Vishram Position distance between heel to heel is 16 inches.	
8)	The weight of 7.62 mm SLR rifle is 5 kgs.	
9)	Only smart face and smart turnout is a personality.	
10)	The Ashoka chakra in National Flag has 24 spokes.	
Q2	**Answer the following .**	
1)	India Exhibits unity in diversity. Discuss.	07
2)	Write a brief note on Origin of National Cadet Core.	08
	OR	
1)	Explain the structure and organization of National cadet Core.	07
2)	Discuss the significant role played by national heroes in freedom movements.	08
Q.3	**Answer the following .**	
1)	Name the 10 Parts of 7.62 mm S.L.R.	07
2)	Explain the Safety measures taken during ATC Camp	08
	OR	
1)	Describe various customs of India.	07
2)	Give in detail incentives offer by central Government to NCC Cadets.	08
Q.4	**Answer the following .**	
1)	What are the rules of Drill?	07
2)	Write full NCC song .	08
	OR	
1)	Write a note on War – Hero's.	07
2)	Explain the various Rank in Army ,Navy and Air force	08
Q.5	**Answer the following .**	
1)	Write the name of different types of obstacles course use in NCC training.	07
2)	Comment on importance of water Conservation	08

मराठी रूपांतर

वेळ २.३०	टीप:- १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.	एकूण
तारा	२) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.	गुण ७५
	3) उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवतात	
प्रश्न१. अ)	रिक्त जागा भरा. (कोणतेही आठ)	८
१	भारताचे पहिले सेना प्रमुख ---------- हे होते.	
२	"थम" हि ओर्डर ---------- पायावर दिली जाते .	
३	ओर्डर चे ---------- भाग असतात.	
४	सावधान स्थितीतील पायाच्या बोटांमधला अँगल ---------- डिग्री असतो .	
५	---------- हा हिंदूंचा पवित्र ग्रंथ आहे.	
६	जागतिक लोकसंख्या दिन ---------- रोजी साजरा करण्यात येतो .	
७	S.L.R. याचा अर्थ ---------- आहे .	
८	भारताच्या पंतप्रधानांना ---------- सलाम लागू असतो	
९	महाराष्ट्र NCC गट ---------- गटांमध्ये विभागला गेला.	
१०	MPI म्हणजे ----------	
प्रश्न१. ब)	खालील वाक्य चूक की बरोबर ते सांगा. (कोणतेही सात)	७
१	अधा दाहिनेमूड मध्ये कॅडेट ९० अंश वळते.	
२	फायरिंगमध्ये लेइंग पोझिशन ही सर्वात आरामदायक स्थिती आहे.	
३	भारतछोडो आंदोलनाची सुरुवात मुंबईतून झाली.	
४	"दहिने देख"हा आदेश उजव्या पायावर दिला जातो.	
५	इन्फंट्री बटालियनमध्ये चार रायफल कंपन्या असतात.	
६	१९९५ मध्ये कारगिल युद्ध झाले.	
७	विश्राम स्थितीत टाच ते टाच मधील अंतर 16 इंच आहे.	
८	7.62 मिमी एसएलआर रायफलचे वजन 5 किलो आहे.	
९	फक्त स्मार्ट चेहरा आणि स्मार्ट कपडे हेच व्यक्तिमत्व आहे.	
१०	राष्ट्रध्वजातील अशोक चक्राला २४ आरे आहेत.	
प्रश्न २	खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा.	
१	" भारत विविधतेत एकता दाखवतो"या विधान ची चर्चा करा.	७
२	नॅशनल कॅडेट कोअरच्या उत्पत्तीवर थोडक्यात टीप लिहा.	८
	किवां	
१	राष्ट्रीय कॅडेट कोअरची रचना आणि संघटना स्पष्ट करा.	७
२	स्वातंत्र्य चळवळींमध्ये राष्ट्रीय वीरांनी बजावलेल्या महत्त्वपूर्ण भूमिकेची चर्चा करा.	८
प्रश्न ३	खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा.	
१	7.62 मिमी S.L.R च्या 10 भागांची नावे द्या.	७
२	ए.टी.सी. कॅम्प दरम्यान घेतलेल्या सुरक्षा उपायांचे स्पष्टीकरण द्या.	८
	किवां	
१	भारतातील विविध चालीरीतींचे वर्णन करा.	७
२	NCC कॅडेट्सना केंद्र सरकारकडून मिळणाऱ्या सवलती सविस्तर लिहा .	८
प्रश्न ४	खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा.	
१	ड्रिलचे नियम काय आहेत?	७
२	NCC चे पूर्ण गाणे लिहा.	८
	किवां	

१	युद्धातील नायक (वॉर हेरो) टीप लिहा	७
२	आर्मी, नेव्ही आणि एअर फोर्समधील विविध (Ranks)पदांचे स्पष्टीकरण करा	८
प्रश्न ५	खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा.	
१	NCC मध्ये घेतल्या जाणार्या विविध ओब्स्तीस्कॅल (obstacles course) ची नावे लिहा .	७
२	जलसंधारणाच्या महत्त्वावर टीप लिहा.	८
	किवां	
१	कम्युनिकेशन गॅप म्हणजे काय? कोणत्या घटकांमुळे कम्युनिकेशन गॅप निर्माण होतो.	७
२	व्यक्तिमत्वावर परिणाम करणारे विविध मानसशास्त्रीय घटक स्पष्ट करा.	८

F 10112207 M

4

Marks – 80

Time- 2.5 hrs.

All questions are compulsory.
All the questions carry equal marks.

Q.1 Attempt **any four** of the following. 20

1. British English
2. ~~Significance~~ of ~~effective~~ communication
3. Informal communication
4. Reading for different purposes
5. Features of effective written communication
6. Study skills in English

Q.2 Read the following passage and answer the questions given below. 20

The noon was terribly hot, and the car was as hot as the stove. There was no air anywhere. Insects were beginning to cover the windows of the car. I felt lonely and thirsty, and, remembering my friend's stories, I felt a little afraid.Then I saw the Bushman.

He was squatting behind the tall brown grass. He was holding a small bow with several sharp arrows, about as long as pencils. He had small dark eyes and an untidy pile of hair on his head. When he stood up, I saw that he was shorter than the tall brown grass.

When he saw that I was looking at him, he began to walk slowly towards me, still holding his bows and arrows. He opened his lips and pulled them back, showing a row of amazingly white teeth. ' May be this is a smile', I thought, ' but may be it isn't.' I did not smile back.

He squatted motionless under the sun, watching me, for an hour. Every ten minutes, when I sounded the automobile horn, he made happy noise in his throat. The noise shook his small body from head to foot. But he still squatted motionless under the hot sun, watching me.

Once, he said something to me in his language, then put his bow and arrows on the ground, stood up and lifted his hands towards the sky. He seemed to say that he came in peace. But I did not trust him. His face showed that he could not understand why I was not friendlier. I felt a little ashamed, but I didn't trust him as I remembered those stories about Bushmen.

When evening came, I found that I was grateful that the Bushman was near. Night is a lonely time in the desert. The Bushman made his fire of dry sticks. Every few minutes, he turned and waved his hand. He seemed to be telling me he would protect me during the long night. Each hour I felt less afraid. At last I slept, still in my car.

I woke in the early morning. My little Bushman was squatting motionless on the hood of the car, smiling as usual. I sat up, feeling cold. For the first time, I smiled at him, too. At that moment, his face changed, and he spoke in a wild but happy way. He seemed to be saying, 'At last you are beginning to act like a human being'.

Questions:

1. Where is the narrator? 1
2. What were the three things that the Bushman did which showed that he was harmless and willing to help? 3
3. Did the author want to be friendly towards the Bushman? Pick out the phrases that show you this. 2

4. 'At last you are beginning to act like a human being'. What does the sentence mean? 2
5. Why does the narrator gradually lose his fear? 1
6. How did the bushman react in the morning? 1
7. Make sentences of your own using the following words/phrases 2
   1. ashamed
   2. motionless
8. Fill in the blanks with suitable prepositions 3
   1. I was ready --------- my speech long back.
   2. The post office is -------- the street next to the grocery store.
   3. We will be meeting ------- Friday.
9. I woke in the early morning.(Identify the tense) 1
10. The Bushman made his fire of dry sticks.(Change the voice) 1
11. Use the correct form of verb given in the brackets. 3
    1. Your friends ---------for you for over an hour.(wait)
    2. When I reached the station, the train ----------(leave).
    3. The terrified people ---------to the mountains. (flee).

Q.3 Attempt **any four** questions from the following. 20

1. As the student secretory you have to give speech on the annual day of your college. Prepare a speech on "75years of Indian Independence"
2. You have to introduce yourself at a district level workshop for NSS volunteers. Prepare a draft for introducing yourself.
3. Write a conversation between you and the bank manager regarding opening an account in the bank.
4. A famous social worker has been invited in your college to deliver a lecture. You have to introduce the guest during the function prepare a draft of his/her introduction.
5. Draft vote of thanks for any formal event of your choice.

Q.4 1. TATA Motors is looking for an Accountant with minimum of 4 years of experience. Draft a job application with resume. 08

2. There is a playschool near your school. The children there are meant to be given the free textbooks. Write to the appropriate authority and request for the following information under the RTI Act; 07
   How many children are enrolled?
   How were funds utilized over the last three years?
3. Draft an email **on any** one of the following topics: 05
   a) Siya stationeries had ordered a list of 90 books from Navneet Ltd. Twenty books from the list were damaged; draft an email to complain about the damage.
   b) Department of English, DBJ College has organized 'Langmania'. Draft an email to request sponsorship for the activities to be conducted.

मराठी रुपांतर

३ तास एकूण गुण:१००

सूचना : १ सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत

२. प्रत्येक प्रश्नाला समान गण आहेत

प्र. १) कोणतेही एक सोडवा २०

१. मानसशास्त्र म्हणजे काय सांगून मानसशास्त्राचे स्वरूप आणि उगम स्पष्ट करा

२. मानसशास्त्र म्हणजे काय? मानसशास्त्रातील संशोधन पध्दती विषद करा

३. मानवी वर्तनाच्या विश्लेषणाचे विविध स्तर स्पष्ट करा

प्र. २) कोणतेही एक सोडवा २०

१. नसपेशी जाळे विस्तृत करा

२. मज्जासंस्थेची चर्चा करा

३. अंतः स्त्रावी प्रणाली/ ग्रंथी स्पष्ट करा

प्र. ३) कोणतेही एक सोडवा २०

१. अभिजात अभिसंधान सोदाहरण स्पष्ट करा

२. साधक अभिसंधान सोदाहरण स्पष्ट करा

३. निरीक्षणातून अध्ययन विषद करा

प्र. ४) कोणतेही दोन सोडवा २०

१. कार्यवाद

२. मेंदू : अभ्यासण्याची साधने

३. हिंसक टीव्ही कार्यक्रमांचा आक्रमकतेवर प्रभाव

४. स्मृतिभ्रंश

F11112216 M

(3hours) Total Marks: 100

N.B. 1) All questions are compulsory.
2) All questions carry equal marks

Q. 1) Write any one 20

1. Define psychology and discuss the nature and origin of psychology
2. What is psychology? elaborate the research methods of Psychology
3. Explain the different levels of analysis of human behaviour

Q. 2) Write any one 20

1. Elaborate the Neural Communication
2. Discuss the nervous system
3. Explain endocrine system

Q. 3) Write any one 20

1. Discuss the classical conditioning with an appropriate example
2. Discuss the operant conditioning with an appropriate example
3. Elaborate learning by observation

Q. 4) Write any one 20

1. Explain in detail Atkinson and Shiffrin model
2. Define forgetting. Elaborate the reasons of forgetting
3. Discuss in detail how memory can be improved?

Q. 4) Write any two 20

1. Functionalism
2. The brain: the tool of discovery
3. Effects of violent TV programs on Aggression
4. Amnesia

F111122 15M

Time – 3 Hours

N.B. 1) All question are compulsory. Marks – 100

2) All Question carry equal marks.

3) Figures to the right indicate full marks allotted to the question.

Q.1 Answer any two of the following.

A) Comment on the results of the revolt of 1857. 10

B) Discuss the activities of Indian Association. 10

C) State the objectives and progrmmes of the Indian National Congress during its foundation. 10

Q.2 Answer any two of the following.

A) Review the policies, programmes, and achievements of the moderate phase (1885-1905) in the Indian National Congress. 10

B) Give an account of the rise of extremists in the Indian National Congress. 10

C) Describe the revolutionary activities in India. 10

Q.3 Answer any two of the following.

A) Evaluate the non-co operation movement that took place in Gandhi Era. 10

B) Write an essay on civil disobedience movement. 10

C) Examine the progress and signficance of uit India movement. 10

Q.4 Answer any two of the following.

A) Explain the salient features of the Government of India Act 1935. 10

B) Briefly describe the provisions of Cripps proposal. 10

C) Review the provisions of Indian Independence Act. 10

Q.5 Write a short not's on any two of the following.

A) Political Causes of the revolt of 1857. 10

B) Revolutionaries in Maharashtra. 10

C) Dandi March – 1930. 10

D) Cabinet Mission Plan. 10

Q.P. Code :

मराठी रुपांतर

वेळ — ३ तास गुण — १००

सूचना १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
३) उजवीकडील अंक उपप्रश्नांचे गुण दर्शवितात.

प्रश्न १) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे सोडवा.

अ) १८५७ च्या उठावांचा परिणामांवर भाष्य करा. १०

ब) इंडियन असोसिएशनच्या कामगिरीवर चर्चा करा. १०

क) राष्ट्रीय सभेच्या स्थापनेच्या वेळी ठरविलेला उद्दिष्ट व कार्यक्रमाची माहिती द्या. १०

प्रश्न २) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे सोडवा.

अ) भारतीय राष्ट्रीय सभेच्या मवाळवादी कालखंडाचे (१९८५—१९०५) धोरणे कार्यक्रम आणि कामगिरीचे परीक्षण करा. १०

ब) भारतीय राष्ट्रीय कॉंग्रेसमधील जहालमतवाद्यांच्या उदयाचा आढावा घ्या. १०

क) भारतातील क्रांतीकारी चळवळीतील घडामोडीचे वर्णन करा. १०

प्रश्न ३) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे सोडवा.

अ) गांधी युगातील असहकार चळवळीचे परीक्षण करा. १०

ब) सविनय कायदेभंग चळवळीवर निबंध लिहा. १०

क) चले जाव चळवळीची वाटचाल व महत्व यांचे परिक्षण करा. १०

प्रश्न ४) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे सोडवा.

अ) १९३५ च्या भारत सरकारच्या कायद्याची ठळक वैशिष्टये स्पष्ट करा. १०

ब) क्रिप्स योजनेतील तरतुदीचे थोडक्यात वर्णन करा. १०

क) भारतीय स्वातंत्र्याच्या कायद्यातील तरतुदींचा आढावा घ्या. १०

प्रश्न ५) खालीलपैकी कोणत्याही दोन टीपा लिहा.

अ) १८५७ च्या उठावाची राजकीय कारणे. १०

ब) महाराष्ट्रातील क्रांतीकारी चळवळ १०

क) दांडी यात्रा — १९३० १०

ड) त्रिमंत्री योजना. १०

F121122 24 M

Time : 3 Hours **[Total Marks :** 100]

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate marks
3) Draw neat diagrams wherever necessary.

Q. 1 Answer the following questions. (any two) 20

a) Define micro economics and explain the subject matter of micro economics.

b) Explain the role of price mechanism in market economy.

c) What are the basic economic problems? Explain

Q. 2 Answer the following questions. (any two) 20

a) Explain the concept of opportunity cost. Discuss the significance of opportunity cost in the decision making with help of two examples.

b) What is market mechanism? Explain advantages and disadvantages of market mechanism.

c) What is market failure? Explain the causes of market failure.

Q. 3 Answer the following questions. (any two) 20

a) Explain the concept of individual demand and market demand with help of diagram.

b) Explain the following concepts.

i) Expansion and contraction in supply
ii) Increase in supply and decrease in supply

c) Explain the concept of cross elasticity of demand

Q. 4 Answer the following questions. (any two) 20

a) Explain the concept of indifference curve.

b) Discuss the equilibrium of the consumer with help of indifference curve and budget line.

c) Discuss income effect

Q. 5 Write short notes. (any two) 20

a) Intercept and Slope

b) Benefits of exchange

c) Market equilibrium with help of demand and supply

d) Properties of indifference curves

वेळ : ३ तास (मराठी रूपांतर) गुण : १००

सूचना: 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

२) उजवीकडील अंक गुण दर्शवतात

3) आवश्यक तेथे सुबक आकृती काढा.

प्रश्न १: खालील प्रश्नांची उत्तरे द्या. (कोणत्याही दोन) २०

अ) सूक्ष्म अर्थशास्त्राची व्याख्या करा आणि सूक्ष्म अर्थशास्त्राची व्याप्ती स्पष्ट करा.

ब) बाजार अर्थव्यवस्थेतील किंमत यंत्रणेची भूमिका स्पष्ट करा.

क) मूलभूत आर्थिक समस्या काय आहेत? स्पष्ट करा.

प्रश्न २: खालील प्रश्नांची उत्तरे द्या. (कोणत्याही दोन) २०

अ) संधी -त्याग खर्चाची संकल्पना स्पष्ट करा. दोन उदाहरणांच्या साहाय्याने निर्णय घेताना संधी -त्याग खर्चाच्या महत्वाची चर्चा करा.

ब) बाजार यंत्रणा म्हणजे काय? बाजार यंत्रणेचे फायदे आणि तोटे स्पष्ट करा.

क) बाजारातील अपयश म्हणजे काय? बाजारातील अपयशाची कारणे स्पष्ट करा.

प्रश्न ३: खालील प्रश्नांची उत्तरे द्या. (कोणत्याही दोन) २०

अ) आकृतीच्या सहाय्याने वैयक्तिक मागणी आणि बाजार मागणीची संकल्पना स्पष्ट करा.

ब) खालील संकल्पना स्पष्ट करा. i) पुरवठ्यात विस्तार आणि आकुंचन
ii) पुरवठ्यात वाढ आणि पुरवठ्यात घट

क) मागणीच्या छेदक लवचिकतेची संकल्पना स्पष्ट करा.

प्रश्न ४: खालील प्रश्नांची उत्तरे द्या. (कोणत्याही दोन) २०

अ) समवृत्ती (तटस्था) वक्र संकल्पना स्पष्ट करा.

ब) समवृत्ती (तटस्था) वक्र आणि किमत रेषेच्या मदतीने उपभोक्त्याच्या समतोलाची चर्चा करा.

क) उत्पन्नाच्या परिणामावर चर्चा करा

प्रश्न ५: टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) २०

अ) इंटरसेप्ट (अंत:खंड) आणि उतार

ब) विनिमयाचे फायदे

क) मागणी आणि पुरवठा यांच्या मदतीने बाजारातील समतोल

F141122-31M

Time: 3 Hours Marks: 100

N. B. 1) All questions are compulsory and carry equal marks.

1) Use of map stencil and simple calculator is allowed.

2) Draw sketches and diagrams wherever necessary.

3) Attach appendix page to the answer book.

Q.No.1.Attempt any two questions from the following: (20)

a. Define Human Geography and explain nature and scope of Human Geography.

b. Describe various branches of Human Geography.

c. State in detail approaches of Human Geography.

Q. No.2. Attempt any two questions from the following: (20)

a. Discuss the physical factors affecting population distribution in the world.

b. Give the concept of under population and explain problems related with optimum population.

c. Describe the 'Demographic Transitional Model' with neat diagram.

Q. No.3. Attempt any two questions from the following: (20)

a. Explain the factors affecting the human settlement.

b. State in detail the site and situation of urban settlement.

c. Describe the functional classification of urban settlement.

Q. No.4. Attempt any two questions from the following: (20)

a. What is migration? Explain the types of migration.

b. Give the positive and negative effects of migration.

c. Discuss the problems related to international migration.

Q. No.5. Attempt any two questions from the following: (20)

a. Write note on components of map

b. Draw a linear scale showing meters and kilometers for the verbal scale 1 cms = 1kms.

C Construct the dot map for the following data and interpret it (Refer appendix page).

Tahsil wise total population of Kolhapur district – 2011

Sr.No.	Tahsil	Total Population
1	Shahuwadi	185661
2	Panhala	259,417
3	Hatkanangle	807,751
4	Shirol	391,015
5	Karvir	1,037,713
6	Gaganbavda	35,772
7	Radhanagari	199,713
8	Kagal	275,372
9	Bhudargad	150,368
10	Ajra	120,265
11	Gadhinglaj	225,734
12	Chandgad	187,220

मराठी रुपांतर

वेळ: ३ तास गुण: १००

सूचना:

१. सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत आणि सर्वांना समान गुण आहेत.
२. नकाशा आराखडा आणि साधा कॅलक्युलेटर वापरण्यास अनुमती आहे.
३. आवश्यक तेथे आराखडे व आकृत्या काढा.
४. नकाशा परिशिष्ठ पान उत्तर पत्रिकेस जोडा.

प्र क्र. १ खालील पैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. (20)

अ. मानवी भूगोलाची व्याख्या द्या आणि मानवी भूगोलाचे स्वरूप व व्याप्ती स्पष्ट करा.

ब. मानवी भूगोलाच्या विविध शाखांचे वर्णन करा.

क. मानवी भूगोलाचे विविध दृष्टीकोन विस्ताराने सांगा .

प्र क्र. २ खालील पैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. (20)

अ. जागतिक लोकसंख्येच्या वितरणावर परिणाम करणारया नैसर्गिक घटकांवर चर्चा करा.

ब. न्यूनतम लोकसंख्या संकल्पना द्या व न्यूनतम लोकसंख्येशी संबंधित समस्या स्पष्ट करा.

क. लोकसंख्या संक्रमण सिद्धांताचे सुबक आकृतीच्या सहायाने वर्णन करा.

प्र क्र. ३ खालील पैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. (20)

अ. मानवी वसाहतींवर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा.

ब. शहरी वस्तीचे स्थान व स्थिति विस्ताराने सांगा.

क. शहरी वसाहतींचे कार्यानुसार वर्गीकरण विशद करा.

प्र क्र. ४ खालील पैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. (20)

अ. स्थलांतराची व्याख्या द्या आणि त्याचे प्रकार स्पष्ट करा.

ब. स्थलांतराचे सकारात्मक व नकारात्मक परिणाम यावर चर्चा करा.

क. आंतरराष्ट्रीय स्थलांतराशी संबंधित समस्यांची चर्च्या करा.

प्र क्र. ५ खालील पैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. (20)

अ. नकाशाचे घटक यावर टिप लिहा.

ब. १ से. मी. = १ कि. मी. या शब्द प्रमाणासाठी मिटर्स व किलोमिटर्स दर्शक प्रमाणपट्टी तयार करा.

क. खालील सांखिकी माहितीच्या आधारे टिंब पद्धतीचा नकाशा तयार करा आणि त्याचे विश्लेषण करा (परिशिष्ट पानाचा संदर्भ घ्या).

कोल्हापूर जिल्हयाची तहसीलनिहाय एकूण लोकसंख्या – २०११

अ.क्र.	तहसील	एकूण लोकसंख्या
1	शाहूवाडी	185,661
2	पन्हाळा	259,417
3	हातकणंगले	807,751
4	शिरोळ	391,015
5	करवीर	1,037,713
6	गगनबावडा	35,772
7	राधानगरी	199,713
8	कागल	275,372
9	भुदरगड	150,368
10	आजरा	120,265
11	गडहिंग्लज	225,734
12	चंदगड	187,220

F15112239M

समय- ३ घंटे पूर्णांक -१००

सुचना - १) सभी प्रश्न अनिवार्य है |

२) उत्तर पुस्तिका पर प्रश्न क्रमांक / उपप्रश्न क्रमांक अवश्य लिखे |

१) निम्नलिखित अवतरणों की संदर्भ सहित व्याख्या कीजिए| २०

अ) "मैं हूँ उनके साथ, खडी जो सिधी रखते अपनी रीढ,
कभी नहीं जो तज सकते है, अपना न्यायोचित अधिकार,
कभी नहीं जो सह सकत है, शिश नवाकर अत्याचार |"

अथवा

" तुम पूर्ण इकाई जीवन की जिसम असार भव-शून्य लीन,
आधार अमर होगी जिस पर, भावों की संस्कृति समासीन |"

ब) " रामू की माँ ! एक तोला सोने की बिल्ली ! अरे रुपयों का लोभ बहू से बढ गया? बहू के सिर बड़ा पाप है, इसमें इतना लोभ ठीक नहीं !"

अथवा

"तुम अपने प्रसाधन ही में पसीने-पसीने हो जाती हो, तुम्हें विश्राम की आवश्यकता है |"

२) निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर लिखिए | ३०

अ) 'पुष्प की अभिलाषा' इस कविता में राष्ट्रीयता की भावना किस प्रकार व्यक्त हुई है?

अथवा

'भारत माता का मंदिर' कविता का उद्देश्य स्पष्ट कीजिए |

ब) 'मनोवृत्ति' कहानी के शीर्षक की सार्थकता पर प्रकाश डालिए |

अथवा

'ठेस' कहानी के माध्यम से लेखक ने हमें कौन-सा संदेश दिया है?

३) निम्नलिखित विषयों पर टिप्पणियाँ लिखिए | १०

अ) 'सब जीवन बिता जाता है' कविता का भावार्थ अथवा 'आज का दैनिक' कविता में मानव की असभ्यता |

ब) 'निष्कासित' कहानी के मोहन कुमार अथवा 'प्रलय की रात्रि' कहानी का उद्देश्य |

४) निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर एक वाक्य में उत्तर लिखिए | १०

१) पुष्प किसके सिर पर चढना नहीं चाहता?

२) हमें एक साथ मिलकर क्या बाँट लेना चाहिए?

३) तकदीर किससे चलती है?

४) कवि को हिन्दी का दैनिक किसने दिया?

५) 'वे और तुम' कविता के रचनाकार कौन है?

६) रामू की बहू की उम्र कितनी थी?

७) रामेश्वर राय को किसने रिश्वत देने की कोशिश की ?

८) सेठ परसादीलाल टल्लीमल रोज कितन घंटे पूजा करत थे?

९) साधुराम क्लर्क का मासिक वेतन कितने रुपए था ?

१०) कागज के क्रय-विक्रय का काम किसके हाथ में था ?

५) 'आनंदीबाई विदयामंदिर' खेड में लिपिका का पद रिक्त है | अपने-आप को प्रत्याशी मानते हुए आवेदन पत्र तैयार कीजिए | १०

अथवा

एम.पी. एस. सी. परीक्षा में सफलता प्राप्त करने पर अपने मित्र को बधाई पत्र लिखिए |

६) निम्नलिखित सभी प्रश्नों के उत्तर लिखिए |

१) निम्नलिखित वाक्यों में संज्ञा शब्द पहचानकर लिखिए | ०२

अ) गुलाब फूलों का राजा है |

ब) सोने और चांदी के भाव बढ रहे है |

२) निम्नलिखित वाक्यों में से सर्वनाम शब्द पहचानकर लिखिए | ०२

अ) नदी में कोई तैर रहा है |

ब) वह बहुत चालाख है |

३) निम्नलिखित वाक्यों में से विशेषण शब्द पहचानकर लिखिए | ०२

अ) पन्द्रह सिपाहियों ने हमला किया |

ब) वह मेरी बड़ी बहन है |

४) निम्नलिखित वाक्यों में से क्रिया शब्द पहचानकर लिखिए | ०२

अ) नीता खेल रही थी |

ब) मंगल गाना गाती है |

५) निम्नलिखित शब्दों के शुद्धरुप लिखिए | ०२

अ) अरपन ब) नायेक |

६) निम्नलिखित परिच्छेद का हिन्दी में अनुवाद कीजिए | १०

Swami is a mischievous little kid of about 10 years old and living in the era where India was under the British rule. Like most kids of that age, Swami is a kid who cannot stay at one place and absolutely hates school,even worse mathematics. School is his absolute nightmare. Anyway the story unfolds around the happenings of this kid and how he constantly gets into trouble and gets a good beating from his father.

Swami is a talkative little kid and thinks that's the way of facing life , taking himself out of everything, but he does learn the truth in the harsh way. As many teens back then, all he wants to do is play under the sun, kick something, climb a tree, break something and harass somebody (unlike kids today!!!) This, in fact, was the life of a typical boy growing. Technology isn't big in a kid's life. All they want is to lay havoc!!!

F151122 38M

वेळ:- ३ तास **एकूण गुण:-** १००

सूचना :- १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
२) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१)ला " मन मारून जगणाऱ्या अपूर्वची कथा म्हणजे 'गिव्ह हिम अ चान्स' ही कथा होय". चर्चा करा. २०

किंवा

भांडवलदार वर्गाकडून कष्टकरी समाजावर होणारा अन्याय व्यक्त करणारी कथा म्हणून 'रोहित ' कथेचे मूल्यमापन करा .

प्र.२)रा 'पकूमावशी' कथेच्या आधारे पकूमावशीचे व्यक्तिचित्र रेखाटा. २०

किंवा

'मरणानंतरही जात आडवी ' कथेचे मध्यवर्ती सूत्र स्पष्ट करा.

प्र.३)रा **खालीलपैकी कोणत्याही दोन टीपा लिहा.** १०

१) 'अदृष्ट ' कथेतील प्रियदर्शिनी
२) 'भूक ' कथेतील आदिवासींचे प्रश्न
३) राजकरणावर भाष्य करणारी कथा – 'हॅरीचं हसू '
४) 'पकूमावशी' कथेची भाषाशैली

प्र.४) था १) मराठी लेखनाचे अनुस्वारविषयक नियम लिहा . ०५

किंवा

मराठी लेखनाचे संकीर्ण (इतर) नियम लिहा.

२) 'मराठीतील विरामचिन्हे' - टीप लिहा. ०५

किंवा

योग्य विरामचिन्हे घालून पुढील उतारा पुन्हा लिहून दाखवा .

भीमाबाईंना कुत्रा मांजरांची फार आवड कुत्रं व मांजर बाळगण्याबद्दल त्यांनी माझ्यापाठी सारखं टुमणं लावलं होतं पण मी काही दाद दिली नव्हती आता दार उघडल्यावर भीमाबाईंना मी विचारलं कुठून अन् केव्हा आलं हे पाव्हणं त्यांनी पाल्हाळ लावून सांगितलं आगगाडीच्या फाटकापलिकडे तो बंगला आहे ना तिथल्या माळयाची कुत्री महिन्यापूर्वी व्याली माळयाल्या मी एक पिलू आणायला सांगितलं कसं छान आहे नाही.

प्र.५) वा **खालीलपैकी एका विषयावर वर्तमानपत्रासाठी वृत्तलेखन करा.** १०

१) महाविद्यालयाचे स्नेहसंमेलन
२) प्रसिद्ध मराठी लेखकाला ज्ञानपीठ परितोषिक प्राप्त

प्र.६) वा **खालीलपैकी एका विषयावर वृत्तांतलेखन करा.** १०

१) महाविद्यालयाचा वार्षिक क्रीडासप्ताह .

२) गावात साजरा झालेला 'स्वातंत्र्याचा अमृतमहोत्सव सप्ताह '

प्र.७) वा **खालीलपैकी एका विषयावर अर्जलेखन करा.** १०

१) महाविद्यालयातील प्राचार्य पदासाठी अर्जलेखन करा.

२) एका खाजगी कंपनीत जनसंपर्क अधिकारी पदासाठी अर्जलेखन करा.

प्र.८) वा **खालीलपैकी कोणत्याही एका इंग्रजी उताऱ्याचे मराठीत भाषांतर करा.** १०

We are now great and free nation. We have in our country, 'government of the people, by the people, for the people,' in the words of Abraham Lincon. We are now our masters and our future is in our own hands. We elect our representatives to the House of People. In this way we govern ourselves for the welfare of the whole nation.

As the citizens of a free nation we have our rights. But we have our duties and responsibilities also. We cannot only enjoy our rights and neglect our duties.

किंवा

Once a poor man went to Alexander the Great. Alexander asked him what he wanted from him. The man said, "Lord, give me a thousand pieces of gold. Alexander said "No". The man then said, "Lord, if you cannot given me a thousand pieces, give me a single piece of gold". Again Alexander said,"No" Alexander's minister asked him why he had said "No" to the man both the times. Alexander said, "A thousand pieces of gold were too much for the man to ask and a single piece of gold was too little for me to give".

F16112245M

समय- 3 घंटे कुल अंक -100

सुचना- सभी प्रश्न छूडाना अनिवार्य है।

प्र.1) **संदर्भसहित व्याख्या स्पष्ट कीजिए।** 24

अ) मृत्यु के कुछ समय पहले स्मृति बहुत साफ हो जाती है। जन्म –भर की घटनाए एक- एक करके सामने आती है।

अथवा

मै रियासत के पंडित जानकीनाथ – सा दीवान पाने पर बधाई देता हू।

ब) घूमना भी एक प्रकार का व्यायाम है और इस कारण मेरा शरीर- थोडा बहुत सुसंगठित हो गया है।

अथवा

बहिन ने जीवन के इन्हीं निर्जन दिनों का आभास पाकर कहा था- तू तो मुझसे भी अभागा है।

प्र.2) क) 'चित्र का शीर्षक ' की नायिका नीता का चरित्र –चित्रण कीजिए। 30

अथवा

'दिल्ली में एक मौत ' कहानी का उद्देश्य स्पष्ट कीजिए।

ड) 'सद्गुरू का कहना है '- निबंध में 'सद्गुरू ' का वर्णन कीजिए।

अथवा

'शाहजहाँ के आंसू' एकांकी के शाहजहाँ के दु:ख को प्रकट कीजिए।

प्र.3) **निम्नलिखित दोनों प्रश्नों में से किसी एक का उत्तर दीजिए।** 15

'बहादूर' कहानी के नायक का चरित्र –चित्रण कीजिए।

अथवा

विजयकुमार संदेश ने कौनसी यात्रा की थी ? उसका वर्णन कीजिए।

प्र.4) **टिप्पणियाँ लिखिए।** 16

य) 'बेटी ' कहानी की वसुधा और मुन्नी।

अथवा

'परदेशी ' कहानी के पति- पत्नी।

र) 'समाज सेवा ' निबंध का उद्देश्य।

अथवा

'लोककथा '- 'हंसिनी की भविष्यवाणी' का संदेश।

प्र.5) **निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर एक वाक्य मे दीजिए।**

1) बालक लहनासिंह की लडकी से मुलाकात कहाँ होती है ?

2) 'परीक्षा ' कहानी किसने लिखी है ?

3) जयराम प्रकृति चित्रण करने के लिए कहाँ गया था ?

4) 'दिल्ली में एक मौत ' किसकी होती है?

5) 'बहादुर ' कहाँ से भागकर आया था ?

6) धीरेन्द्र किससे शादी करना चाहता था ?

7) वसुधा की सहेली कौन थी?

8) कैनडा से इलाहाबाद में कौन आया था ?

9) गांधीजी की पुरानी नौकारानी का नाम कया था ?

10) ' अरे, तू तो मुझसे भी अभागा है'।- ऐसा लेखक को किसने कहाँ?

11) मॉडर्न स्टोर्स मे उच्चवर्गीय क्या खरीदते है?

12) शाहजहाँ की पत्नी का नाम क्या था ?

13) सेल्युलर जेल को क्या कहाँ जाता है?

14) लेखक बख्शीजी किसकी दुकान पर बैठे थे?

15) मनमोहन मदारिया ने कौनसी लोककथा लिखी है?

F16112246M

वेळ ०३ तास गुण १००

सूचना - १) सर्व प्रश्न सोडवणे आवश्यक आहे.
२) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे गुण दर्शवितात.

प्रश्न १ अ) नाटक या साहित्य प्रकाराचे स्वरूप स्पष्ट करा .
किंवा २०
ब) नाटक या साहित्य प्रकाराचे घटक सांगून; नाटकाचे कोणतेही दोन प्रकार लिहा.

प्रश्न २ अ) देवबाभळी या नाटकाचा आशय साधार स्पष्ट करा
किंवा २०
ब) स्त्रियांच्या दुःखाचा सूर देवबाभळी या नाटकातून कसा व्यक्त होतो; सविस्तर लिहा .

प्रश्न ३ अ) माझं घर या नाटकातील विभाचा संघर्ष सविस्तर लिहा.
किंवा २०
ब) जयंत पवार यांच्या माझं घर या नाटकाचे मूल्यमापन करा.

प्रश्न ४. पुढीलपैकी प्रत्येक गटातील एक टीप लिहा. ३०

अ गट १) नेपथ्य व प्रकाश योजना २) प्रकार रचनात्मक नाटकाचे
ब गट १) लखूबाईचे व्यक्तिमत्व २) देबाभळीतील आवलाईचे पती
क गट १) माझं घर नाटकातील संवाद २) माझं घर नाटकातील दिनेश

प्रश्न ५ .) पुढील प्रश्नांपैकी कोणतेही पाच प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे लिहा . १०

१) देवबाभळी या नाटकात कोणाच्या अभंगांचा वापर केला आहे ?
२) आवलाईला कोणत्या नदीची भीती वाटते ?
३) आवलाईसह कुणाचं दुःख देवबाभळीत व्यक्त होते ?
४) आवलाईच्या पायात कोणता काटा रुततो ?
५) विभाच्या पतीचे नाव काय ?
६) दिनेशच्या मुलीचे नाव काय ?
७) उर्मिला या पात्राचे दिनेशशी काय नाते आहे ?
८) विभाचा संघर्ष कशासाठी आहे ?

F161122A7M

Time: 3 Hrs Marks: 100

All the questions are compulsory.
All the questions carry equal marks.

Q.1 Attempt **any four** of the following. 20

1. Development of a short story
2. Type of characters in a short story
3. Plot in a short story
4. Importance of Autobiography as a literary form
5. Setting in a short story
6. Periodical essays

Q.2 Comment on the use of Fantasy in "The Paper Menagerie" by Ken Liu. 20

OR

Critically analyse the use of irony in "The Cop and the Anthem" by O' Henry.

Q.3 Critically appreciate the essay "Strivings of the Negro People" by Du Bois. 20

OR

Describe how Emerson states the importance of self-reliance in his essay "Self-reliance".

Q.4 Write short notes on **any two** of the following. 20

1. Kabuliwala
2. Character of Balu
3. The Jew bird
4. Eckles

Q.5 Write short notes on **any two** of the following. 20

1. Importance of listening in Bagchi's "Learning to Listen"
2. Shobha De's regret about Aditya
3. Bacon's views on revenge
4. Leader according to Bagchi